

บทที่ 11

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน เป็นภาระกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน เพราะการที่ผู้สอนได้เตรียมการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการ จะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจึงควรทำความเข้าใจในเรื่องของการเตรียมการสอน เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการเตรียมการสอน

มีผู้ให้ความหมายของการเตรียมการสอนไว้หลายทรรศนะ กล่าวคือ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525 : 129) กล่าวไว้ว่า การเตรียมการสอน คือ การวางแผนล่วงหน้าก่อนสอน ที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เป็นต้นว่า การศึกษาหลักสูตร การวิเคราะห์จุดประสงค์ การวิเคราะห์เนื้อหาและผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล แล้วเขียนออกมาเป็นแผนการสอน

พิน เขมทานนท์ (2528 : 309) กล่าวไว้ว่า การเตรียมการสอนเป็นการจัดวางโปรแกรมการสอนทั้งหมดในแต่ละวิชาไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้ผู้สอนได้จัดดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางเอาไว้ โดยมีรายละเอียดประกอบด้วยจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด หลักการ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การวัดผล/การประเมินผล และจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนทุกสิ่งทุกอย่างจัดรวมอย่างเป็นระบบในรูปของแผนการสอน

ดังนั้น การเตรียมการสอน คือ การเขียนแผนการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการสอนสำหรับครูในอันที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลที่ผู้สอนต้องจัดหาในการเตรียมการสอน

1. การกำหนดจุดประสงค์
2. การคัดเลือกเนื้อหา
3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การเลือกสื่อการเรียนการสอน
5. การวัดผลและการประเมินผล

ผู้สอนจึงควรจัดหาข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติจริงอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกัน

ความสำคัญของการเตรียมการสอน

ในระบบการเรียนการสอนนั้น การเตรียมการสอนเป็นกิจกรรมขั้นแรกสุดที่จะต้องทำ ก่อนที่จะลงมือทำการสอนใด ๆ ก็ตาม ครูจะต้องมีการวางแผนหรือเตรียมการสอน และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้การสอนครั้งนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การวางแผนการเรียนการสอนเป็นการคิดล่วงหน้าอย่างรอบคอบว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร เมื่อถึงเวลาจริง ๆ ก็ดำเนินการไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ถ้าหากไม่ได้วางแผนการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าก็มักจะเกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เกิดการขลุกขลักสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือกิจกรรมที่ดำเนินไปนั้นเป็นไปอย่างไม่ดีเท่าที่ควร การเรียนการสอนที่ดำเนินการโดยการขาดการวางแผนการเรียนการสอนจึงเป็นไปโดยขาดคุณภาพ ผู้เรียนก็มักจะไม่ค่อยได้รับความรู้ความเข้าใจ ไม่มีความสามารถ หรือไม่เกิดทักษะเท่าที่ควร

โดยสภาพทั่วไปครูส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ทำการเตรียมการสอน ทั้งนี้เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการเตรียมการสอน อาจเนื่องมาจากเคยสอนมานานแล้ว จึงคิดว่ามี

ความชำนาญเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้า นอกจากนี้ในโรงเรียน บางแห่งผู้บริหารเข้มงวดกดขี่ให้ทำบันทึกการสอนก็จะพบว่าครูได้ทำบันทึกการสอนจริง แต่ไม่ได้นำไปใช้สอนเลย หรือบางครั้งหากไม่มีการเข้มงวดในการตรวจบันทึกการสอนครูก็ มักจะทำการบันทึกย้อนหลังเป็นหลาย ๆ วัน การปฏิบัติดังกล่าวจึงไม่เกิดประโยชน์ต่อการ เรียนการสอนแต่อย่างใด ซึ่งผู้เป็นครูไม่ควรจะยึดถือปฏิบัติอย่างยิ่ง

การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมตัวทั้งครูและผู้เรียน เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจ ในการสอน ปราศจากความวิตกกังวล เนื่องจากครูได้มีโอกาสเตรียมเนื้อหาสาระที่จะสอน กิจกรรมการเรียนการสอนเทคนิคและวิธีการสอน ตลอดจนกำหนดการสอนได้เหมาะสม ดังนั้น การเตรียมการสอนของครูจึงทำให้

1. ครูทราบว่าต้องสอนอะไร เมื่อไร อย่างไร
2. ก่อให้เกิดความมั่นใจในการสอน
3. การสอนราบรื่น ถูกต้อง และไม่สับสน
4. ครูสอนได้ตรงกับจุดมุ่งหมาย
5. ครูสอนได้ตามเวลาที่กำหนดไว้
6. ผู้เรียนสนใจ ซึ่่นขมยินดี และศรัทธาในตัวครู
7. ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม
8. การสอนประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม แม้ครูจะเห็นความสำคัญของการเตรียมการสอน แต่วิธีการให้ได้มา ซึ่งแบบเตรียมการสอน หรือบันทึกการสอนนั้นนับเป็นปัญหาที่ยากเสียนักหนา โดยเฉพาะ นักศึกษาที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพอครูก็จะต้องมีการเตรียมการสอนเพื่อ เตรียมพร้อมที่จะเป็นครูในโอกาสต่อไป ดังนั้น ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรนักศึกษาจึงจะ พบกับความสำเร็จนั้น ซึ่งจะได้้นำข้อคิดเพื่อการปฏิบัติบางประการ เพื่อให้นักศึกษา ฝึกประสบการณ์ได้ทราบเป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติดังนี้ (ชาญชัย ศรีไสยเพชร 2527 : 109 - 114)

1. ผู้สอนจะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของการสอนก็คือ ครูจะต้องมีความรู้เพียงพอในเรื่องที่จะสอน ถ้าครูไม่มีความรู้หรือมีความรู้แต่ไม่ดีพอ การที่จะไปสอนให้ผู้อื่นได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีในเรื่องนั้น ๆ ย่อมเป็นไปได้ ดังนั้น การที่ครูหรือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้มีเวลาเตรียมค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้มากพอสมควรก่อนที่จะลงมือสอน ย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูน พื้นความรู้ได้

2. การกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาที่สอน นอกจากการมีพื้นฐานความรู้ดีในวิชาการที่สอนแล้ว ยังจะต้องเข้าใจด้วยว่าเนื้อหาวิชาที่ตนสอนนั้นมีขอบเขต หรือข้อกำหนดที่ได้วางไว้ในแนวที่จำกัดพอสมควร กล่าวคือ

- 2.1 เป็นการสอนให้กับบุคคลในระดับใด
- 2.2 ควรจะใช้เวลานานเท่าใด
- 2.3 ควรจะให้ความยากง่ายเพียงใด
- 2.4 ควรดำเนินการสอนอย่างไร

การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาที่สอน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- 1) มีผู้กำหนดไว้แล้ว คือ
 - 1.1) แผนการศึกษาชาติ
 - 1.2) หลักสูตร
 - 1.3) ประมวลการสอน (โครงการสอน)
 - 1.4) หนังสือเรียน
- 2) ครูกำหนดขึ้นเองตามแนวของข้อ 1) คือ
 - 2.1) แผนการสอนประจำสัปดาห์
 - 2.2) แผนการสอนประจำวัน
 - 2.3) รายละเอียดปลีกย่อยที่ครูค้นคว้ามาสอน

จากการกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาที่สอนดังกล่าว ครูจะต้องพึงระวังว่าแม้จะมีความรู้กว้างขวาง และลึกซึ้งเพียงใดก็ตาม ถ้าทำการสอนโดยไม่คำนึงถึงขอบเขตที่มีผู้

กำหนดไว้ให้แล้ว ย่อมทำให้เกิดผลเสียตามมาได้ กล่าวคือ

- 1) สอนไม่ทันตามหลักสูตรที่กำหนดไว้
- 2) เกินความสามารถและสติปัญญาของผู้เรียนที่จะรับความรู้นั้นไว้ได้
- 3) ขัดกับแนวทางหรือนโยบายที่ชาติต้องการ

3. ความเข้าใจพื้นฐานความสามารถ สติปัญญา และความต้องการของผู้เรียน ความสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ครูมักจะละเลยโดยมิได้ตั้งใจ เพราะความไม่เข้าใจในเนื้อหาที่แท้ของปัญหาที่ว่า พื้นฐานความสามารถ สติปัญญา และความต้องการของผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งพอจะแยกไว้ 2 ตอน คือ

3.1 พื้นฐานความสามารถและสติปัญญาของผู้เรียน ตามปกติผู้เรียนในชั้นเดียวกันย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกบทเรียนมาสอนจะต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาของส่วนรวม ของเด็กอ่อน ของเด็กปานกลาง และของเด็กที่มีระดับสติปัญญาดีไว้ให้มาก ซึ่งจะทำให้จะต้องมีความรู้และคลุยพินิจของตนเอง เพื่อคาดคะเนและวางหลักเกณฑ์ในการทำงานของตนเองให้รัดกุม รวมทั้งต้องมีความรู้ความสามารถในการแยกระดับความสามารถของเด็กได้อีกด้วย

3.2 พื้นฐานความต้องการของผู้เรียน โดยส่วนรวมแล้วพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางร่างกายเป็นส่วนใหญ่ เช่น เด็กอายุ 12 - 18 ปี ย่อมต้องการเรียนมากกว่าเล่น และไม่ชอบการบังคับ ดังนั้น การสอนจึงจะต้องมีแนวโน้มไปในทางสร้างบทเรียนให้น่าเรียน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม และยกย่องให้เขารู้สึกภูมิใจในผลงานที่เขาได้ทำไป

4. การสังเกตหรือได้เห็นแบบของการสอนที่ดีพอจะยึดถือเป็นตัวอย่างได้ ความสำคัญของการเริ่มสอนที่ดี มิใช่อยู่ที่การลงมือสอน แต่อยู่ที่การได้สังเกตการสอนของผู้อื่นอย่างใกล้ชิด และมีเวลาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นในขณะเดียวกันก็ต้องจดบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตเห็นไว้ให้ชัดเจนถูกต้องและพร้อมที่จะนำเอาตัวอย่างที่ดีหรือได้รู้เห็นมาใช้ให้เหมาะสมกับตนเองได้ รวมทั้งจะต้องคำนึงถึงในด้านปฏิบัติด้วยว่า การสอนที่ได้สังเกตมานั้นทำได้จริงเพียงใด และเป็นไปตามความมุ่งหมาย ของการศึกษาที่ได้วางไว้ใน

ปัจจุบันหรือไม่ เป็นต้นว่า เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพิ่มทักษะ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชานั้น ๆ ตลอดจนเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเจริญเติบโตครบ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลและ ส่วนรวม

สิ่งที่ได้สังเกตเห็นมาแล้วนั้น จะเป็นเครื่องช่วยประกอบการตัดสินใจของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ว่า เมื่อตนเองสอน ควรจะสอนอย่างไร จะใช้วิธีสอนตาม แบบใด จึงจะเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเองมากที่สุด และคาดว่าจะเกิดผลดีต่อการ สอนมากที่สุด

5. การมีความเชื่อมั่นในตนเองในการสอน การที่จะมีความเชื่อมั่นใน ตนเองได้นั้น จำเป็นต้องมีความรู้อย่างดีในเรื่องที่จะสอน กล่าวคือถ้าได้รู้ว่ากำลังทำอะไร และทำอย่างไรแล้วย่อมจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองขึ้นอย่างแน่นอน และถ้ายิ่งเคยได้ ทดลองมาบ้างจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในตนเองในการสอนมากยิ่งขึ้น

วิธีเตรียมและฝึกเพื่อช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการสอน

1) หัดพูดคนเดียวหน้ากระจกบานโต ๆ
2) เตรียมพร้อมในสิ่งที่ตนเองต้องไปสอน
3) ทำใจให้เป็นปกติ และคิดอยู่เสมอว่า ผู้ที่เรา กำลังสอนอยู่ต้องการความรู้ จากเรา และเราจะพยายามพูดเพื่อสอนให้เขาารู้เรื่องในสิ่งที่ได้เตรียมมาแล้ว

4) ในขณะที่เริ่มต้นสอนควรมองหน้าทุก ๆ คน โดยวิธีการมองทีละคนไป ตามลำดับ

5) ขณะที่ยืนสอนให้นำหน้ากตัวอยู่บนลำขาทั้งสองข้าง อย่าพยายามหลบตา นักเรียน การเขียนกระดานดำก็ควรเขียนอย่างมั่นใจ และเขียนในสิ่งที่มีความหมายเท่านั้น ถ้อยคำที่ใช้ต้องหนักแน่น เพราะคำพูดหรือลักษณะท่าทางอันประทับใจในครั้งแรกที่เกิดกับ นักเรียนเป็นสิ่งเรียกร้องความสนใจและความเชื่อถือจากนักเรียนได้มาก

6) ในการเตรียมเนื้อหาถ้าไม่พร้อม ก็อาจใช้การ์ด ขนาด 4" x 5" บันทึก หัวข้อสำคัญ ๆ ที่ต้องการสอนถือติดมือไปด้วยเพื่อความมั่นใจ

ดังนั้น ในการเตรียมเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการสอนต่อหน้านักเรียน ทั้งชั้นจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอนได้มากขึ้น

6. การรู้จักวางแผนและเตรียมการสอน การสอนแต่ละครั้ง ถ้าผู้สอนได้วางแผนไว้ว่าจะสอนอย่างไร จะใช้อะไรบ้างในการสอน และมีการเตรียมล่วงหน้า ย่อมจะทำให้บทเรียนนั้น ๆ ดำเนินไปตามที่ได้กำหนดไว้ ไม่มีครูคนใดสอนได้ดีโดยไม่เตรียมการสอนล่วงหน้า หรือวางแผนมาก่อน และต้องทำล่วงหน้าเสมอ ถ้าปราศจากการวางแผนและเตรียมการสอน ครูจะสอนอย่างไม่มีทิศทางที่ชัดเจนแน่นอน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้น้อย การเตรียมการสอนและดำเนินการสอนตามแผนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จของการสอน และการสร้างศรัทธาแก่นักเรียน รวมทั้งสร้างความภูมิใจแก่ครูดด้วย

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนจะมีคุณภาพหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับ การวางแผน และการเตรียมการสอนที่ดี ซึ่งมีความสำคัญต่อครูผู้สอนดังนี้ คือ

- 1) ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการสอนได้ตรงตามหลักสูตร
- 2) ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการสอนได้เป็นผลดี มีประสิทธิภาพสูง และมีความมั่นใจ ตลอดจนมีความชำนาญในการสอนมากขึ้น
- 3) ช่วยให้ครูผู้สอนมีเวลาในการจัดหา และเตรียมสื่อการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงมือสอน
- 4) ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจกรรม ให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนได้

หลักการในการเตรียมการสอน

ในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนจะต้องเตรียมหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการเรียน การสอน มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง และมีเหตุมีผลตามแบบอย่าง ของนักประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนจึงควรมีหลักการสำคัญในการเตรียมการสอน ดังนี้

1. ต้องเขียนบันทึกการสอนที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่จะสอน หัวเรื่อง กำหนดความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และการประเมินผล
2. ต้องรวบรวมเนื้อหาสาระที่จะสอน ตลอดจนข้อมูลตามหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน
3. ต้องวางแผนผลิต และจัดหาสื่อการสอน ตามกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน
4. ต้องเตรียมแบบทดสอบ ทั้งแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เพื่อประเมินผลผู้เรียน
5. ต้อง “ลองสอน” ก่อนเพื่อดูความเป็นไปได้ หรือลำดับขั้นตอน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตนเองก่อนว่าจะสอนได้ และเกิดผลดี รวมทั้งมีประสิทธิภาพด้วย

การเตรียมการสอนวิชาประวัติศาสตร์

การเตรียมการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง การสำรวจทรัพยากรและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจัดวางแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการสำรวจทรัพยากรและปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเหมาะสมกับผู้เรียน การวิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาสาระเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามลำดับชั้น การพิจารณาเลือกวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนตามจุดประสงค์ที่วางไว้ การกำหนดสื่อ การสอนและแนวทางการวัดผลและประเมินผลว่าผู้เรียนประสบผลดังที่วางไว้หรือไม่ และรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเขียนเป็นแบบเตรียมการสอน (แผนการสอน) ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจทรัพยากรและปัญหา การสำรวจทรัพยากรและข้อมูลเป็นการสำรวจ เพื่อให้ทราบว่า การเรียนการสอนในบทเรียนที่จะทำการสอนนั้นมีปัญหาอะไรบ้าง และในปัจจุบันมีทรัพยากรเพียงพอหรือไม่ เช่น

- 1.1 ลักษณะเนื้อหาในบทเรียนตอนใดบ้างที่ซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ
- 1.2 วิธีการสอนใดบ้างที่นำมาใช้แล้วมักเกิดปัญหา

1.3 โรงเรียนยังขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ใดบ้าง ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

1.4 หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบมีอยู่ในห้องสมุดเพียงพอหรือไม่ จากการสำรวจทรัพยากรและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสอน จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานมาประกอบในการจัดเตรียมการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ในการกำหนด

วัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แต่ละครั้ง ผู้สอนจะต้องกำหนดเอง และเจาะจงลงไปว่าจะให้ผู้เรียนได้รับอะไรบ้าง มีพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งเรียกว่าการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนี้เอง จะเป็นแนวทางในการกำหนด วิธีสอนกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ตลอดจนการวัดผลและ ประเมินผลให้สัมพันธ์กันอีกด้วย ทั้งนี้และทั้งนั้นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ความรู้พื้นฐานของผู้เรียนกับครอบคลุมพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา ความรู้ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ และเจตคติอีกด้วย

3. การวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์ผู้เรียนโดยการศึกษาให้ทราบว่า

ผู้เรียนมีความต้องการ ความสนใจ ความสามารถในการเรียนรู้ ความรู้ และทักษะพื้นฐาน ตลอดจนเจตคติที่ผู้เรียนมีอยู่ เพราะข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการสอน กล่าวคือ

3.1 ใช้กำหนดวัตถุประสงค์ให้เหมาะกับระดับความรู้และความสามารถของผู้เรียน

3.2 ใช้ประกอบการกำหนดเนื้อหาสาระที่สนองความสนใจ เหมาะกับความรู้ และทักษะพื้นฐานของผู้เรียน

3.3 กำหนดกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน

ข้อมูลที่ควรวิเคราะห์จากผู้เรียน ได้แก่

1) ความต้องการและความสนใจ ก่อนการสอนทุกครั้งถ้าครูได้มีโอกาสทราบความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ครูจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้

2) ความรู้พื้นฐาน ก่อนสอนทุกครั้ง ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในเรื่องนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อทราบว่าผู้เรียนยังขาดเรื่องใดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ครูก็จะได้หาทางแก้ไข โดยการสอนเพิ่มเติมหรือจัดกิจกรรมเสริมตามสมควร เพื่อจะช่วยให้ครูไม่สอนซ้ำซากในเรื่องที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว

3) ทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันข้อมูลต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์เคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยเฉพาะในวงการศึกษาคาดหวังอย่างมากที่จะให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าผู้เรียนมีทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์อันพึงประสงค์หรือไม่

4) เจตคติทางประวัติศาสตร์ หลักสูตรในปัจจุบันต้องการปลูกฝังเจตคติทางประวัติศาสตร์ให้ติดตัวไปกับผู้เรียน ครูจึงต้องสำรวจก่อนว่าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดี ต่อประวัติศาสตร์มากน้อยเพียงใด เพื่อที่ครูจะได้สอดแทรกจัดกิจกรรมเสริมลงในเนื้อหาบทเรียนที่จะสอน เป็นต้น

4. การวิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหา การวิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาเป็นการพิจารณาเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตลอดจนศึกษาหนังสือเรียนและเอกสารประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นเกี่ยวกับ ขอบเขตของเนื้อหา จำนวนคาบของการเรียนการสอน และ หัวข้อเรื่อง ดังต่อไปนี้

4.1 เขียนขอบเขตของเนื้อหาเฉพาะที่สำคัญในรูปของหัวข้อเรื่อง ถ้ามีหัวข้อเรื่องย่อยก็ให้ระบุเรียงลำดับจากบนลงล่าง โดยไม่ต้องเขียนรายละเอียดของเนื้อหา

4.2 จำนวนคาบของการเรียนการสอนจะต้องดูว่าพอเหมาะกับหัวข้อเรื่องหรือไม่ โดยพิจารณาว่าปกติแต่ละหัวข้อเรื่องจะใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนประมาณ 15 - 20 นาที ดังนั้น หัวข้อเรื่องในเนื้อหาจึงควรกำหนดอย่างเหมาะสม ไม่เยิ่นเย้อ

และที่สำคัญ คือ มีจำนวนตัวเรื่องของเนื้อหาพอเหมาะกับเวลาที่จะใช้เขียนในแต่ละหน่วย การเรียน

4.3 หัวข้อเรื่อง การเขียนเนื้อหาตามหัวข้อเรื่อง อาจเขียนในรูปของ ประโยคหรือวลีก็ได้ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องและมโนทัศน์ที่ได้เขียนไว้แล้ว

5. การกำหนดวิธีสอนและกิจกรรมการเรียน การกำหนดวิธีสอน

และกิจกรรมการเรียน เป็นการเตรียมการสอนเพื่อจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ กล่าวคือ ทั้งวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนที่ใช้ในการสอนวิชา ประวัติศาสตร์มีหลายวิธี ไม่สามารถกำหนดลงไปได้แน่นอนว่า วิธีสอนใด กิจกรรม การเรียนใด เป็นวิธีที่ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะ วิธีสอนแต่ละวิธีก็มีทั้งข้อดีและ ข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นการท้าทายผู้สอนที่จะเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมในแต่ละบทเรียน แนวทาง ในการเลือกวิธีสอนและกิจกรรมการเรียน อาจพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้ คือ

5.1 วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ความรู้พื้นฐาน ความสนใจของ ผู้เรียน ระยะเวลา และเนื้อหา

5.2 ไม่ควรยึดวิธีสอนใดเป็นหลัก

5.3 ควรเรียงลำดับจากกิจกรรมที่ง่ายไปหากิจกรรมที่ยาก

5.4 เหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน และคำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคล

6. การเตรียมสื่อการเรียน เมื่อกำหนดวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนแล้ว

ผู้สอนก็ต้องพิจารณาว่าจะต้องใช้สื่ออะไรมาประกอบในการสอนครั้งนั้น ๆ เช่น รูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ วิดีทัศน์ ฯลฯ ซึ่งหมายรวมถึง การจัดหา การผลิต และการทดลองใช้ ก่อนการสอนจริง ๆ และในการเลือกสื่อเหล่านั้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนที่กำหนดไว้แล้ว

ข้อสังเกต การสอนในปัจจุบัน ผู้สอนมักจะนึกถึงสื่อการเรียนก่อนอย่างอื่น โดยคิดว่าการสอนแบบทันสมัยนั้นจะต้องใช้สื่อการเรียนเสมอ ความจริงแล้วบทเรียนบางบทเรียนนั้นไม่จำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนมาก นักเรียนก็เข้าใจได้ดี และเมื่อใช้สื่อการเรียนแล้วกลับยิ่งเสียเวลาและทำให้ผู้เรียนสับสน สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ผู้สอนจะต้องใช้ดุลยพินิจให้ดีในการตัดสินใจว่าบทเรียนใด ใช้สื่อการเรียนกับไม่ใช้สื่อการเรียน วิธีไหนจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่ากัน โดยใช้เวลาใกล้เคียงกัน การเตรียมสื่อการเรียนนี้ต้องเตรียมเพื่อนำไปใช้จริง ๆ และต้องเตรียมวิธีใช้ไว้ด้วยว่าจะใช้อย่างไร จะใช้เมื่อใด เหมาะกับเด็กวัยไหน จะเอาไปตั้งให้ดู หรือแสดงให้ดู หรือจะใช้ทดลองเพื่อให้ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ นอกจากนี้สื่อการเรียนประเภทใดที่ผู้เรียนไปทำมาใช้เองได้ ประเภทใดผู้สอนต้องจัดหาสิ่งเหล่านี้ย่อมต้องใช้เวลาในการจัดหาทั้งนั้น ดังนั้น ถ้าได้มีการวางแผนไว้เป็นอย่างดีแล้ว ย่อมใช้ได้ถูกต้องและใช้ได้เหมาะสมเมื่อลงมือสอน

7. การเตรียมการประเมินผล การกำหนดแนวทางการประเมินผลต้องกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้สอนก็ควรได้เตรียมการประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับความรู้เนื้อหาตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่ และการประเมินผลนี้ก็อาจประเมินผลตั้งแต่เนื้อหาที่สอนไปแล้ว การทำกิจกรรม ความเข้าใจ ความตั้งใจ การสังเกต หรืออื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

วิธีการประเมินผลอาจใช้แบบทดสอบ ใช้การสังเกตความสนใจจากการปฏิบัติงาน ใช้การถาม - ตอบ การให้ผู้เรียนสรุป การให้รายงานผลการค้นคว้า การเสนอผลงานที่ผู้เรียนทำขึ้นมาเอง การจัดให้มีการอภิปรายทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียน หรืออื่น ๆ ตามแต่ผู้สอนจะกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการประเมินผลว่าจะใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ทราบล่วงหน้า เพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจตรงกันด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนในเรื่องที่จะสอนอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติโดยการกำหนดไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นตอน ๆ ตามความเหมาะสมในอันที่จะเตรียมการทำงานทุกอย่างเอาไว้อย่างละเอียดรอบคอบ บางครั้งอาจจะ

ทำการทดลองให้เห็นจริง ๆ ก่อนวันลงมือสอนจริง เพื่อจะได้นำวิธีการเหล่านั้นมาใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ในขณะทำการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริง ๆ

ขั้นตอนต่าง ๆ ในการเตรียมการสอนสรุปได้ดังนี้

1. **ขั้นวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้** ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์สภาพห้องที่ใช้สอน อุปกรณ์การสอน ว่ามีความพร้อมและเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงวิธีการที่จะทำให้การสอนราบรื่น และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยว่าในขณะนั้นว่าเป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร
2. **ขั้นการออกแบบการสอน มีขั้นตอนดังนี้**
 - 2.1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.2 จัดเรียงจุดประสงค์ตามลำดับก่อน และหลัง ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
 - 2.3 เลือกเนื้อหาวิชา ผู้สอนจะต้องกำหนดเนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมีพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.4 เลือกกิจกรรมการสอน ซึ่งหมายถึง ผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอน และเลือกอุปกรณ์การสอน
 - 2.5 เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องกระทำ และเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับระหว่างที่ผู้สอนกำลังดำเนินการสอน
3. **ขั้นการออกแบบประเมินผล** ควรเริ่มตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนเรียน เพราะการกำหนดการเรียนรู้ก่อนเรียนจะเป็นพื้นฐานในการประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียนของผู้เรียนว่ามีความรู้ ทักษะใด หรือทักษะใดบ้าง และผู้เรียนต้องการความรู้ ทักษะใด หรือทักษะใดเพิ่มขึ้น การกำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียน ผู้สอนจะต้องวางแผนว่าจะทำการประเมินผลก่อนเรียนอย่างไร เช่น อาจทำในลักษณะทดสอบก่อนเรียน และในการเตรียมการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการประเมินการสอนวิธีการสอนของตน ซึ่งผลการประเมินเป็นผลดีต่อการพัฒนาตนเองของผู้สอนและพัฒนาการสอน

นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดแผนการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ผลจากการประเมินจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และจะมีการซ่อมเสริมตอนใดบ้าง

ประเภทของการเตรียมการสอน

โดยทั่วไปผู้สอนมักจะไม่ว่างได้ทำการเตรียมการสอน ทั้งนี้เนื่องจากไม่พอเห็นความสำคัญของการเตรียมการสอน แต่ผู้ที่จะเริ่มฝึกการเป็นครูควรเริ่มต้นจากการเตรียมการสอน ซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพครูของตัวเองอย่างสูงสุด ด้วยการวางแผนการเรียนการสอน ด้วยการเตรียมการสอนตามลำดับขั้นดังนี้ คือ

1. การเตรียมการสอนระยะยาว หรือการกำหนดการสอน หรือการทำโครงการสอน (Longterm Planning or Teaching Plan)
2. การเตรียมการสอนระยะสั้น หรือการทำแผนการสอน หรือการทำบันทึกการสอน (Lesson Plan)

การเตรียมการสอนระยะยาว หรือการทำโครงการสอน

การเตรียมการสอนระยะยาว เป็นการเตรียมตัวของผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน โดยการศึกษา และทำความเข้าใจสาระสำคัญต่าง ๆ ในหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาว่ามีอะไรบ้าง เพื่อวางแผนที่จะสอนในแต่ละภาคเรียน แต่ละสัปดาห์ว่าจะสอนอะไรบ้าง และจะสอนอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น ตามที่สันต์ธรรมบำรุง (2522 : 133) ได้สรุปความหมายของ “โครงการสอน” ไว้ว่า

1. เป็นเอกสารใช้ประกอบการสอนในวิชาต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ พอที่จะสอนได้ในคาบหนึ่ง ๆ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาให้อยู่ในขอบเขตของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น
2. เป็นการจัดแบ่งเนื้อหา หรือกิจกรรมที่ต้องสอนให้เหมาะสมกับเวลา เพื่อให้การปฏิบัติการสอนได้ผลสมความมุ่งหมาย อันได้แก่ เวลาที่จะใช้สอนในบทเรียนต่าง ๆ

โดยมุ่งให้สอนจบได้ทันตามระยะเวลาแห่งปีการศึกษานั้น ๆ ซึ่งรวมถึงเวลาที่จะทบทวนและวัดผลด้วย

ลำดับขั้นตอนในการทำโครงการสอน

1. ศึกษาหลักสูตรโดยละเอียด เริ่มจากหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหา ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม
2. ศึกษาเอกสารประกอบการเรียนอื่น ๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน และวิธีวัดผลสำหรับเนื้อหานั้น ๆ
3. ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนตามแนวของหลักสูตร เพื่อที่จะได้เข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้องและเหมาะสม
4. นำจำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในคู่มือครูมาแจกแจง เพื่อทำโครงการสอนในแต่ละสัปดาห์ ตามลำดับของตารางดังต่อไปนี้

ตัวอย่างตารางการทำโครงการสอน

ตารางที่ 11.1 ตารางจำแนกหัวเรื่องกับจำนวนคาบเวลาเรียน

บทที่	เรื่อง	จำนวนคาบ

ตารางที่ 11.2 ตารางการจำแนกสัปดาห์กับหัวเรื่องและคาบเวลาเรียน

สัปดาห์ที่	เรื่อง	หัวข้อ	จำนวนคาบ

ตารางที่ 11.3 ตารางการทำโครงการสอนรายภาคเรียน

ลำดับที่/ จำนวนคาบ	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียน การสอน	สื่อการ เรียน	การประเมินผล	หมายเหตุ

จากตารางดังกล่าวผู้สอนใช้ในการทำโครงการสอนในแต่ละภาคเรียน เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตรและวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้

วิธีทำโครงการสอน

1. ควรให้ผู้สอนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำโครงการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สอนซึ่งมีความถนัดและประสบการณ์อยู่แล้ว ได้ร่วมออกความเห็นและสรุปโดยพิจารณาจากหัวข้อต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาซ้ำซ้อนในบทเรียน ควรจะมีการตกลงกันว่าจะเสียอย่างไรเกี่ยวกับหัวข้อและเนื้อหาที่จะสอน

1.2 จัดรายการสอนให้สอดคล้องและเกี่ยวโยงกัน ระหว่างวิชาในแต่ละชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะตามลำดับ

1.3 การจัดการเวลาเรียน ควรขึ้นอยู่กับปริมาณของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหา ตลอดจนเป้าหมายของการเรียนการสอน

2. เอกสารที่ต้องใช้ในการทำโครงการสอน

2.1 หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และประวัติศาสตร์ คู่มือครู และเอกสารประกอบหลักสูตรของ กรมสามัญศึกษา

2.2 หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบและหนังสือที่ใช้ประกอบการสอน

2.3 การศึกษา และงานวิจัยเกี่ยวกับการค้นพบใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิธีสอน

สื่อการสอน การวัดผล ตลอดจนข้อมูลใหม่ ๆ ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมในโครงการสอนให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันอยู่เสมอ

ลักษณะของโครงการสอนที่ดี

1. ลำดับหัวข้อเรื่องจะต้องเหมาะสมกลมกลืนกัน โดยการโยงความรู้เก่าสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกัน
2. หัวข้อเรื่องที่สอนจะต้องเหมาะกับเวลาและสภาพความเป็นจริง ในอันที่จะเร็วและย้ายผู้เรียนให้สนใจในบทเรียน
3. หัวข้อเรื่องที่สอนต้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
4. คำนึงถึงปัญหาและปรัชญาของโรงเรียน เพื่อจัดให้มีการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน
5. กำหนดการทบทวน และการทดสอบ ทั้งกลางภาคเรียนและปลายภาคเรียนให้เหมาะสม เพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

ประโยชน์ของโครงการสอน

1. ใช้เป็นแนวทางในการสอน โดยเฉพาะกับครูใหม่ ครูประจำวิชา ครูประจำชั้น และครูที่สอนชั้นเดียวกันหลายห้อง และครูที่สอนแทนครูที่ขาดการสอน
2. ช่วยให้ครูสอนได้ตรงตามหลักสูตรและตามกำหนดเวลา โดยไม่ต้องสอนเร็วหรือช้าจนเกินไป กับได้มีเวลาในการทบทวนและทดสอบเป็นตอน ๆ ตามความเหมาะสม
3. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การวางแผนในการจัดกิจกรรม วิธีสอน ตลอดจนอุปกรณ์การสอนและการสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมหัวข้อเรื่องที่สอนอย่างมีระบบ
4. ช่วยให้ผู้บริหารและผู้นิเทศก์ได้ติดตามประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวก

การเตรียมการสอนระยะสั้น

การเตรียมการสอนระยะสั้น คือ การตัดตอนเนื้อหาจากการเตรียมการสอนระยะยาว มากำหนดรายละเอียดในการสอนแต่ละครั้ง ซึ่งอาจเรียกชื่อได้หลายอย่าง เช่น “บันทึกการสอนรายวัน” หรือ “แผนการสอน”

บันทึกการสอนรายวัน หรือแผนการสอนเป็นการนำเอาโครงการสอนรายสัปดาห์ มาเขียนแจกแจงรายละเอียด ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. วัน เดือน ปี เวลา วิชา ชั้น ที่จะสอนเนื้อหา นั้น ๆ
2. หลักการ / จุดประสงค์ปลายทาง เป็นข้อสรุปที่จะได้จากการเรียนเมื่อจบบทเรียน โดยนำเอาความคิดรวบยอดจากเนื้อหาที่จะสอนมาเขียนเป็นหลักการ
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม / จุดประสงค์นำทาง ในการตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละครั้งจะต้องชัดเจน แน่นนอน สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง และต้องตั้งเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม อันเป็นหัวใจสำคัญในการสอน เพราะจะเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผล โดยจะกำหนดว่าเมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วนั้น ผู้เรียนควรจะแสดงพฤติกรรมอะไรได้บ้าง ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงนั้นจะช่วยให้ครูผู้สอนทราบว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้ว หรือยัง
4. เนื้อหา เขียนชื่อเรื่องและหัวข้อเรื่องที่จะสอน พร้อมด้วยรายละเอียดของเนื้อหาที่จะสอนอย่างย่อ ๆ ว่าต้องการให้ผู้เรียนทราบสิ่งใดและมากน้อยเพียงใด โดยจัดเนื้อหาเป็นตอน ๆ ตามลำดับก่อนหลัง และเนื้อหาแต่ละตอนต้องให้สัมพันธ์กันด้วย
5. กิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนอาจจะใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธีประกอบกัน ไม่ยึดวิธีสอนใดวิธีสอนหนึ่ง โดยเลือกใช้กิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงหลักการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยที่ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้ผู้เรียนกระทำในกิจกรรมดังนี้

5.1 การคิดแก้ปัญหาโดยการสืบสวน - สอบสวน (Inquiry)

5.2 การอภิปราย (Discussion)

5.3 การรายงาน (Report)

5.4 การศึกษาค้นคว้าจากบทความหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์

5.5 การจัดนิทรรศการ

ฯลฯ

การเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน นำโดยใช้สื่อการสอนหรือบทบาทสมมติ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนบทเรียนใหม่ พร้อมทั้งทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนในอันที่จะเลื่อนไหลไปสู่ความรู้ในบทเรียนใหม่

2) ชั้นเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจของการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี และวิธีการจัดกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ กิจกรรมเหล่านั้นควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน

3) ชั้นสรุปและวัดผล ชั้นสรุปเป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอนให้ได้เนื้อหาสาระสำคัญ ๆ ที่ได้เรียนไปแล้ว ตลอดจนสามารถสรุปหลักการที่ได้จากบทเรียนนั้น ๆ การสรุปที่ดีควรจะเป็นการสรุปโดยผู้เรียน และถ้าเป็นไปได้ควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสรุป อาจใช้วิธีอภิปราย ชักถาม การทำแบบฝึกหัด หรือการทำผลงานสำเร็จรูปต่าง ๆ เพื่อวัดผลไปพร้อม ๆ กัน

6. อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเลือกหาอุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเขียนรายชื่ออุปกรณ์ หรือสื่อ เรียงตามลำดับกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนให้ชัดเจน เช่น แผนที่ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย แผนภูมิแสดงราชวงศ์จักรี ภาพการแต่งกายของชนเผ่าไทย ภาพการประกอบอาชีพของคนไทย แผนภูมิเพลงต้นตระกูลไทย ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้

7. การวัดผลและการประเมินผล วิธีการวัดผลการสอนนั้น ต้องเขียนให้ชัดเจนว่าใช้วิธีวัดผลวิธีใด โดยจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เช่น การสังเกตความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมการอภิปราย สังเกตการตอบคำถาม ตรวจผลงานจากภาคปฏิบัติ หรือจากกระดาษคำตอบ หรือจากแบบฝึกหัด ตรวจแผนที่ ฯลฯ (ในกรณีที่ใช้แบบทดสอบ หรือแบบฝึกหัดที่ครูผู้สอนคิดขึ้นเอง ให้เขียนแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดลงในช่องกิจกรรมด้วย) ต่อจากนั้นจึงเขียนการประเมินผล โดยจะเขียนเมื่อได้สอนเนื้อหาในบันทึกการสอนนั้นจบลงไปแล้วว่าผู้เรียนเข้าใจ หรือไม่เข้าใจในการเรียนมากน้อยเพียงใด หรือมีพฤติกรรมใดบ้างที่ผู้เรียนยังปฏิบัติไม่ได้ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้จัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนต่อไป

8. ข้อดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง เป็นการบันทึกผลที่ได้หลังจากที่ได้สอนผ่านไป แล้ว โดยครูผู้สอนประเมินผลตนเองว่าได้ผลอย่างไร มีข้อดีอะไรบ้าง บันทึกไว้เพื่อจะได้นำไปใช้ในโอกาสต่อไป และมีสิ่งที่ควรปรับปรุงทั้งส่วนตัวครูผู้สอนเองและผู้เรียนว่ามีอะไรบ้าง เพื่อที่ว่าครูผู้สอนจะได้วิเคราะห์ผลและการประเมินผลจากการสอน ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงทั้งการเรียนของผู้เรียนและการสอนของครูผู้สอนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

9. หมายเหตุ เป็นการบันทึกปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินการเรียนการสอน หรือบันทึกปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถสอนตามบันทึกนั้น ๆ ได้ เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนครั้งต่อไป

ในการทำบันทึกการสอน ครูผู้สอนจะต้องทำรายละเอียด นอกจากจะเขียนตามลำดับขั้นต่าง ๆ แล้ว ยังจะต้องเตรียมคำพูด คำถาม วิธีการชักจูงผู้เรียน เพื่อได้ตอบกับผู้เรียนตามความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้น โดยมีกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมการเรียนตามจุดประสงค์ที่วางไว้

ขั้นตอนในการทำบันทึกการสอน

ในการทำบันทึกการสอน ครูผู้สอนจะต้องดูโครงการสอนและตารางสอนก่อนว่า เรื่องที่จะสอนนั้นเป็นเรื่องอะไรบ้าง ใช้เวลาสอนกี่คาบ และศึกษาแผนการสอนของกรม วิชาการ และคู่มือครูตามลำดับขั้นตอน พอสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาแผนการสอนของกรมวิชาการ และปรับแผนการสอน โดยแบ่งเป็น หัวข้อย่อย เพื่อความสะดวกในการสอนแต่ละครั้งให้สอดคล้องกับการจัดตารางสอนของ โรงเรียน
2. ศึกษาความคิดรวบยอด (Concept) ของเนื้อหาในบทเรียนที่ผู้เรียนควรจะรู้ ในบทเรียนนั้น เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญได้
3. ศึกษาจุดประสงค์ของบทเรียนนั้น เพื่อจะเป็นแนวทางว่าสอนจบแล้วผู้เรียน จะทำอะไรได้บ้าง โดยเฉพาะได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไรบ้าง เพื่อประโยชน์ใน การวางแผนทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป
4. ศึกษาเนื้อหาและรายละเอียด ว่าควรจะประกอบด้วยอะไรบ้าง สอดคล้องกับ ความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่
5. ศึกษากิจกรรมการเรียนทั้งหมด โดยการศึกษาว่าเนื้อหาแต่ละบทเรียนมี จุดประสงค์ใด และควรใช้กิจกรรมอย่างไร และสามารถสอนตามกิจกรรมนั้น ๆ ได้หรือไม่ หรือถ้าไม่ได้ควรคิดกิจกรรมใดมาทดแทน
6. ศึกษาสื่อการเรียนของแต่ละบทเรียนว่ามีอะไรบ้าง และตรงกับกิจกรรมหรือ เนื้อหาหรือไม่ มีวิธีการจัดหาหรือผลิตได้หรือไม่อย่างไร
7. ศึกษาการวัดผลและการประเมินผล ในการสอนแต่ละครั้งมีวิธีการวัดผล อย่างไร เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่เพียงใด

ตารางที่ 11.4 ตารางแสดงขั้นตอนในการทำบันทึกการสอน

แผนการสอนของ กรมวิชาการ	ความคิด รวบยอด	จุดประสงค์ (เชิงพฤติกรรม)	เนื้อหาสาระ	กิจกรรม การเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดผล และ ประเมินผล
ได้จากแผนแม่บท มาปรับแผนและ แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ให้เหมาะกับตาราง สอนของโรงเรียน	ได้มาจาก เนื้อหา สาระ (หลักการ ได้มาจาก ความคิด รวบยอด)	ได้มาจาก ความคิด รวบยอด	แนวการ เขียนสั้น ๆ กว้าง ๆ - ชื่อเรื่อง - หัวข้อ - คำอธิบาย ย่อ ๆ	ได้มาจาก การวิเคราะห์ งานแต่ละหัว ข้อของ จุดประสงค์ การเรียนรู้ (สรุปให้สอดคล้องกับ หลักการ)	ได้มาจาก การวิเคราะห์ งานจาก จุดประสงค์ การเรียนรู้และ กิจกรรมการ เรียน	สอดคล้อง กับ จุดประสงค์ ของการ เรียน (ประเมิน แบบ อิงเกณฑ์)

หลักสำคัญในการเขียนบันทึกการสอน

ในการเขียนบันทึกการสอนควรรยึดหลักสำคัญ ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

- กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนให้แน่นอนว่าจะสอนอะไรในแต่ละครั้ง และจุดมุ่งหมายนั้นต้องกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- มุ่งให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept) ไม่เน้นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงมากเกินไป
- สอนจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนไปหาสิ่งไกลตัว หรือจากรูปธรรมไปหานามธรรม
- ให้ผู้เรียนศึกษาปัญหา และข้อเท็จจริง ในลักษณะของการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์
- ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตลอดเวลา โดยการกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนแต่ละครั้ง

6. กำหนดสื่อที่จะนำมาประกอบการสอนให้ชัดเจน
7. บอกวิธีการวัดผลและประเมินผลว่า ในการสอนครั้งนั้น ๆ จะใช้วิธีการอะไร เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนแต่ละครั้ง โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา และวิชาประวัติศาสตร์
2. กำหนดเนื้อหาให้ผู้เรียนเกิดความคิด ประสบการณ์ รู้จักวิเคราะห์ ไม่ควรเน้นเนื้อหามากเกินไป
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นผู้กระทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยวิธีการแก้ปัญหาควบคู่กันไป
5. กำหนดสื่อวัสดุอุปกรณ์ประกอบให้เหมาะสม
6. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียนการสอน

ประโยชน์ของบันทึกการสอน

สำหรับผู้สอน

1. ทำให้ผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง เพราะได้เตรียมตัวมาก่อนแล้ว ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองนี้จะเพิ่มบุคลิกภาพของครูผู้สอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาและเชื่อถือ เพราะรู้ว่าครูได้เตรียมงานมาอย่างดี
2. ทำให้ครูผู้สอน ดำเนินการสอนทันตามหลักสูตร เพราะได้วางแผนการสอนไว้อย่างดีแล้ว และผู้สอนจะได้ใช้เวลาในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดทั้งสอนเสริมให้แก่แก่นักเรียนอีกด้วย

3. ทำให้ผู้สอนสามารถมีเวลาคิดแสวงหาวิธีการสอนใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเตรียมพร้อมว่าจะใช้กิจกรรมการสอนอะไร และอย่างไร
5. เพื่อใช้เป็นสิ่งอุเทศในอนาคตและเพื่อแก้ไขจุดอ่อนของการสอนที่ผ่านมาแล้ว

การเตรียมการสอนของครูใหม่

กิจกรรมแรกของการดำเนินการเรียนการสอน คือ การเตรียมการสอน ซึ่งเป็นการคิด และทำของผู้สอนก่อนที่จะดำเนินการสอนในรายวิชานั้นเอง โดยทั่วไปจะประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำรา เอกสาร สื่อการสอนและการประเมินผล ครูที่ดีจะต้องเตรียมการสอน เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอน ปราศจากความวิตกกังวล เนื่องจากครูได้มีโอกาสเตรียมเนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิค และวิธีการสอน ตลอดจนกำหนดการสอนได้เหมาะสม ซึ่งครูใหม่ควรจะมียึดถือปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ควรจะได้สนทนาปรึกษาหารือกับครูเก่า เพื่อจะได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงบางประการ เป็นต้นว่า ความต้องการและจุดหมายเฉพาะของโรงเรียนนั้น ลักษณะทั่ว ๆ ไปของผู้เรียน และเรื่องราวบางอย่างเกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. ควรศึกษาขนบธรรมเนียม กฎข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนของโรงเรียน และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้ถ่องแท้
3. ควรทบทวนและวิเคราะห์ความรู้ของตนเอง พร้อมทั้งธรรมชาติและความสำเร็จของตนด้วย
4. ควรคิดถึงปรัชญาการศึกษาว่า เพราะเหตุใดจึงต้องมีโรงเรียนและมีครู
5. ควรจัดรูปความคิดของตนใหม่ และแปรออกมาในรูปของพฤติกรรมฝึกให้เป็นคน “ช่างทำ” ไม่เพียงแต่ “ช่างคิด” เท่านั้น
6. ควรจัดให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งแน่นให้เห็นว่าการเรียนรู้อยู่มนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีกว่า และมากกว่าเดิม พยายามใช้คุณค่าของแรงจูงใจภายในช่วยในการสอน

7. ควรจะต้องศึกษาพัฒนาการใหม่ ๆ ตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในทุกด้าน เพื่อจะทำตนให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันวิชาการ และทันสมัย

ตัวอย่างการเขียนบันทึกการสอน

เรื่องความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย เวลา 1 คาบ ม.1

จุดประสงค์ปลายทาง/หลักการ

อธิบายประวัติความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยได้

สมรรถภาพ

ข้อเท็จจริง ทักษะเชาวน์ปัญญา

จุดประสงค์นำทาง

1. อธิบายและชี้บริเวณที่สันนิษฐานว่าเป็นถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยจากแผนที่ทวีปเอเชีย และแสดงในแผนที่โครงร่างได้
2. จำแนกประเภทของหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทยได้
3. สรุปแนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยทั้ง 5 แนวคิดได้

ประสบการณ์เดิม

ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจำแนกชาติพันธุ์ของมนุษย์กับลักษณะของชนชาติไทยในเรื่องรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ และวัฒนธรรม

เนื้อหา

1. ปัญหาถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย สาเหตุที่สรุปไม่ได้ว่าคนไทยมีถิ่นกำเนิดเดิมที่ใด เพราะมีคนเป็นจำนวนมากใช้ภาษาพูดคล้ายภาษาไทย มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่คล้ายคนไทย อาศัยอยู่นอกประเทศ เช่น

- 1.1 ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศลาวและตอนเหนือของเวียดนาม

- 1.2 ดินแดนตอนใต้ของจีนในมณฑลกวางสี กวางเจา และยูนนาน
- 1.3 ดินแดนตอนเหนือของพม่า ในรัฐฉาน
- 1.4 รัฐอัสสัมของอินเดีย
2. การศึกษาเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย จาก
 - 2.1 หลักฐานในสมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี
 - 2.2 การตื่นตัวศึกษาอดีตของคนไทยสมัยรัชกาลที่ 5 อันเนื่องจาก
 - 2.2.1 แร่กระดูกจากลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก
 - 2.2.2 การศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการตะวันตก
3. หลักฐานที่นักวิชาการตะวันตกนำวิธีการใหม่ ๆ มาศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร
 - 3.2 หลักฐานที่เป็นวัตถุ
 - 3.3 หลักฐานทางวัฒนธรรม
4. ข้อสันนิษฐานจากแนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนไทย มี 5 แนวคิด คือ
 - 4.1 บริเวณมณฑลเสฉวนของจีน
 - 4.2 บริเวณเทือกเขาอัลไตของมองโกเลีย
 - 4.3 บริเวณภาคใต้ของจีน ตอนเหนือของคาบสมุทรอินโดจีน และรัฐอัสสัมของอินเดีย
 - 4.4 บริเวณแถบศูนย์สูตร
 - 4.5 บริเวณดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน

สื่อการเรียน

1. หนังสือเรียน ส.102
2. เอกสารคำสอนประกอบการเรียน เรื่อง ความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย
3. แผนที่ทวีปเอเชีย
4. แผนที่โครงร่าง

5. แบบทดสอบ

6. ภาพกลุ่มชนที่มีลักษณะคล้ายชนชาติไทยในดินแดนต่าง ๆ

ลำดับขั้นการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
<p>1. สร้างความสนใจ</p> <p>2. แจงจุดประสงค์</p> <p>3. ทบทวนประสบการณ์เดิม</p> <p>4. เสนอสิ่งกระตุ้น</p>	<p>1. สันทนาการกับผู้เรียนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยตามหลักฐานที่สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณใดบ้าง โดยใช้แผนที่ทวีปเอเชียประกอบกับให้ดูวีดิทัศน์คนไทยในยุคนาน</p> <p>2. แจงให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อเรียนจบบทเรียน แล้วจะต้องอธิบายประวัติความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยได้</p> <p>3. สันทนาการเกี่ยวกับการจำแนกชาติพันธุ์ของมนุษย์ และลักษณะของชนชาติไทยในเรื่องรูปร่างหน้าตาผิวพรรณ และวัฒนธรรม</p> <p>4. ให้ดูภาพกลุ่มชนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ใน</p> <p>4.1 ลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศลาวและเวียดนามเหนือ</p> <p>4.2 ตอนใต้ของจีนในมณฑลกว๋างสี กวางเจา และยูนนาน</p> <p>4.3 ตอนเหนือของพม่าในรัฐฉาน</p> <p>4.4 รัฐอัสสัมของอินเดีย</p> <p>และผู้เรียนอธิบายได้หรือไม่ว่า ทำไมกลุ่มชนเหล่านี้จึงมีลักษณะคล้ายกับคนไทยและคนไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาและถิ่นกำเนิดมาจากที่ใด ซึ่งยังเป็นปัญหากันอยู่ อันหาข้อยุติไม่ได้ และหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ผู้เรียนจะศึกษาได้จากเอกสารคำสอนประกอบการเรียน</p>

ลำดับขั้นการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
5. ให้แนวการเรียนรู้	5. ชี้แจงให้ผู้เรียนศึกษาเอกสารคำสอนเป็นรายบุคคล พร้อมกับให้คู่มือที่ทวีปเอเชียและตอบคำถาม 5.1 มีการศึกษาเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอย่างไร 5.2 หลักฐานใดที่ใช้ศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทย 5.3 ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณใด 5.4 ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยในประเทศไทยอยู่บริเวณใด
6. ทำให้เกิดพฤติกรรม	6. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม เพื่อศึกษาข้อสรุปเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยจากแนวคิดทั้งห้า กลุ่มที่ 1 ชนชาติไทยมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน กลุ่มที่ 2 ชนชาติไทยอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน กลุ่มที่ 3 ชนชาติไทยอยู่บริเวณคาบสมุทรมลายู ผู้เรียนศึกษาเอกสารคำสอนเพื่อสรุปข้อสันนิษฐานทั้ง 3 แนวทาง จาก 5 แนวความคิด โดยใช้วิธีการศึกษาจากหลักฐานต่าง ๆ
7. แจ้งผลปฏิบัติ	7. ในขณะที่ผู้เรียนศึกษาเอกสารคำสอนและร่วมกันอภิปรายสรุปนั้น ผู้สอนต้องคอยแนะนำในการอภิปรายและตอบคำถาม ซึ่งอาจมีการติชมบ้างตามความเหมาะสม
8. ประเมินพฤติกรรม	8. ให้ทำแบบทดสอบพร้อมกับเฉลยคำตอบ
9. ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอน	9. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและให้ผู้เรียนไปศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน ส.102 อีกครั้ง

เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย เวลา 1 คาบ ม.1

จุดประสงค์ปลายทาง/หลักการ

อธิบายการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้

สมรรถภาพ

ข้อเท็จจริง

จุดประสงค์นำทาง

1. ชี้ตำแหน่งที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัย และเมืองสำคัญในแผนที่โครงร่างได้
2. บอกชื่อผู้นำและวิธีการรวบรวมอาณาจักรสุโขทัยได้
3. บอกพระนามพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วงได้

ประสบการณ์เดิม

ผู้เรียนอธิบายความเป็นมาของชนชาติไทยก่อนการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย ทั้งที่เป็นอาณาจักรของคนไทยและอาณาจักรของชนชาติอื่น

เนื้อหา

การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

1. ที่ตั้งและอาณาเขต
2. กษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วง
3. วิธีการรวบรวมอาณาจักร
4. ปัจจัยที่สนับสนุนให้ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยได้สำเร็จ

สื่อการสอน

1. แผนที่แสดงที่ตั้งของอาณาจักรโบราณในประเทศไทย
2. หนังสือเรียน ส.102

3. เอกสารคำสอน เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
4. แผนภูมิแสดงพระนามของกษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วง
5. แบบทดสอบ

ลำดับขั้นการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. สร้างความสนใจ	1. สนทนาซักถามเกี่ยวกับที่ตั้งของอาณาจักรโบราณก่อนตั้งอาณาจักรสุโขทัย โดยใช้แผนที่แสดงที่ตั้งของอาณาจักรโบราณในประเทศไทย
2. แจ้งจุดประสงค์	2. ให้ผู้เรียนทราบว่า เมื่อจบบทเรียนแล้ว จะต้องอธิบายการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้
3. ทบทวนประสบการณ์เดิม	3. อภิปรายพร้อมกับซักถามประกอบแผนที่แสดงที่ตั้งของอาณาจักรโบราณ เช่น โยนก เชียงแสน หรือสุโขทัย พะเยา ล้านนาไทย ทวารวดี พุกาม ละโว้ กัมพูชา ศรีวิชัย ตามพรลิงค์
4. เสนอสิ่งกระตุ้น	4. สนทนาซักถามเกี่ยวกับล้านนาไทย และโยนกเชียงแสน ว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรใดตอนล่างโดยที่อาจให้ผู้เรียนตอบได้หลายคำตอบ
5. ให้แนวการเรียนรู้	5. ชี้แจงให้ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารคำสอน แล้วหาคำตอบให้ได้ว่า <ol style="list-style-type: none"> 5.1 อาณาจักรสุโขทัยอยู่ส่วนใดของประเทศ 5.2 ปฐมกษัตริย์พระองค์แรกคือใคร 5.3 กษัตริย์ที่สำคัญมีใครบ้าง 5.4 สมัยที่รุ่งเรืองที่สุดขยายอาณาเขตอย่างไร 5.5 การขยายอาณาเขตและรวบรวมอาณาจักรทำอย่างไร 5.6 ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้รวบรวมอาณาจักรได้สำเร็จคืออะไรบ้าง

ลำดับขั้นการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
6. ทำให้เกิดพฤติกรรม	6. อภิปรายซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร และร่วมกันสรุปเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง พร้อมกับให้คู่วิดีทัศน์ เรื่อง อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กับทั้งที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ยังเหลืออยู่
7. แจ้งผลการปฏิบัติ	7. ซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับการหาคำตอบที่ยังไม่กระจ่างชัด ในคำตอบหรือยังสงสัย โดยให้คำแนะนำในการตอบพร้อมกับติชมตามความเหมาะสม
8. ประเมินผลการเรียนรู้	8. ให้ทำแบบทดสอบและเฉลยคำตอบและวิพากษ์คำถาม-คำตอบเหล่านั้น
9. ส่งเสริมความแม่นยำ การถ่ายโอน	9. ให้ผู้เรียนไปศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน ส.102

การเตรียมเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการสอนต่อหน้าผู้เรียนทั้งชั้น จึงมีความสำคัญเป็นอันมาก เพราะถ้าทำได้แล้วก็ย่อมจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอนได้มากขึ้น และดูเหมือนว่าแม้แต่จังหวะการพูดที่เว้นไว้สำหรับหายใจหรือกลืนน้ำลายนั้นก็ต้องคิดและวางแผนไว้เสียก่อนว่าจะทำเมื่อไรการวางแผนเพื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครั้งแรกสำหรับครูถ้าได้กำหนดไว้สั้น ๆ ตามลำดับที่ต้องการ โดยที่ทุกอย่างพร้อมที่จะแสดงการสอนได้แล้ว แม้ว่าในขณะที่ออกไปทำการสอนอยู่หน้าชั้นเรียนจริง ๆ ในตอนเริ่มต้น หากจะลืมอะไรไปบ้างก็ไม่ต้องวิตกกังวลแต่อย่างใดเลย เมื่อผู้สอนได้เตรียมพร้อมแล้ว ความเชื่อมั่นในตนเองก็ย่อมจะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ฉะนั้น การเตรียมการสอนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะสำเร็จได้จึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ผู้สอนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเป็นอย่างดี รู้จักกำหนดขอบเขตวิชาที่สอน มีความเข้าใจผู้เรียน รู้จักสังเกตแบบฉบับที่ดี มีความเชื่อมั่น

ในตนเอง รู้จักวางแผนในการสอนตั้งแต่การสำรวจปัญหา เนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนรู้จักการวัดผลการสอนที่ถูกต้อง และต้องรู้จักทำงานให้เป็นคนที่ก้าวหน้าอยู่เสมอ อีกด้วย

การเตรียมการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ ก่อนทำการสอนผู้สอนจะต้องเตรียมบทเรียนมาเป็นอย่างดี ควรทบทวนเพื่อทำความเข้าใจและหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่จะต้องนำมาสอน ตลอดจนคิดหาวิธีสอนให้เหมาะสมกับลักษณะวิชาและเนื้อหา คำนึงถึงการจัดหาสื่อการสอนที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปด้วยดี และผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และผู้สอนจะต้องคิดวิธีการวัดผลและประเมินผลด้วย นั่นก็คือผู้สอนจะต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะหัวใจของการทำบันทึกการสอน (แผนการสอน) เริ่มต้นด้วยนำหลักสูตรมาวิเคราะห์ วิเคราะห์จุดประสงค์ของการเรียนรู้ว่าแต่ละคาบจะให้เกิดพฤติกรรมสำคัญ ๆ อะไรบ้าง ซึ่งเรียกว่าจุดประสงค์ปลายทาง โดยเขียนในรูปจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้ววินิจฉัยว่าจะเน้นสมรรถภาพด้านใด จากนั้นจึงวิเคราะห์ว่าจะต้องมีจุดประสงค์ย่อยอะไรบ้างที่จะนำไปสู่จุดประสงค์ปลายทาง และผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานอะไรมาก่อน เพื่อสัมพันธ์กับความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นทั้ง 9 โดยเน้นทักษะกระบวนการ อาจนำสื่อการสอนเข้ามาประกอบ หรือมีกิจกรรมเสริมเพื่อสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ตลอดทั้งการควบคุมและตรวจสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในขั้นสุดท้าย โดยสาระทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้ในแบบฟอร์มการเตรียมการสอน